

Kamu Politikası Analizi: İlköğretim Eğitim Politikaları

Public Policy Analysis: Primary Education Policies

Zeynep KARATAY¹, Filiz Tufan EMİNİ²

Öz

Hükümetler, her alanda hizmetlerin ve faaliyetlerin sürdürülebilmesi ve uygulanabilmesi için kamu politikaları oluşturmaktadırlar. Bu politikalar vatandaşın taleplerine, istemlerine ve ilgili alandaki sorunlara yönelik olarak şekillenmekte ve oluşturulmaktadır. Bu doğrultuda eğitim alanında da eğitim sürecinin devam etmesi, öğrencilerin kaliteli ve nitelikli eğitim alabilmeleri için eğitim politikaları oluşturulmuştur. Bu eğitim politikaları eğitim sorunlarının çözüme ulaşması, her çocuğun eşit, ücretsiz, nitelikli ve kaliteli eğitim alabilmesi açısından önem arz etmektedir.

Bu kapsamda çalışmada “Eğitim alanında (ilköğretim kademesinde) uygulanan politikaların başarı düzeyi ve yeterliliği ne düzeydedir?” sorusu problem olarak belirlenmiştir. Bu problem dahilinde eğitim alanında uygulanan politikaların analizi yapılarak bu politikaların eğitim sistemindeki mevcut sorunlara çözüm üretmek açısından ne düzeyde yeterli olduğunun tespit edilmesi amaçlanmıştır.

Bu amaç doğrultusunda araştırma; eğitim alanında sorunların tespit edilmesi, eğitim politikalarının analiz edilmesi, eğitim politikalarının sorunların çözümünde ne düzeyde etkili olduğunun ortaya konması ve gelecekte konu ile ilgili yapılması muhtemel çalışmalara ve araştırmacılara veriler sunması açısından önem arz etmektedir. Türkiye'nin ilköğretim eğitim politikalarının analizi ile Türkiye'deki ilköğretim eğitim kademesinin mevcut durumu konusunda farkındalık oluşturması için de ayrıca önem arz etmektedir.

Çalışmada yapılan analizler ve elde edilen veriler ışığında eğitim alanında uygulanan politikaların, eğitim sisteminde yaşanan sorunlara yeterli ölçüde çözüm üretmediği saptanmıştır. İlgili sorunlara yönelik uygulanan politikaların uygulanmasından sonra, sorunların hala devam ettiği sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kamu Politikası, Kamu Politikası Analizi, İlköğretim Eğitim Politikaları, Eğitim Sistemindeki Mevcut Sorunlar

Makale Türü: Araştırma

Abstract

Governments create public policies in order to maintain and implement services and activities in every field. These policies are shaped and formed in line with the demands and demands of the citizens and the problems in the related field. In this direction, education policies have been established in order to continue the education process in the field of education and to ensure that students receive quality and qualified education. These education policies are important in terms of solving educational problems and ensuring that every child receives an equal, free, qualified and quality education.

In this context, in this study, "What is the level of success and adequacy of the policies implemented in the field of education (primary education level)?" question has been identified as a problem. Within this

¹ Doktora Öğrencisi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, E-posta: karatay.zeynep@gmail.com, ORCID: 0000-0003-2588-3359.

² Doç. Dr., Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Biga İ.İ.B.F. Kamu Yönetimi Bölümü, E-posta: filizemini@hotmail.com, ORCID: 0000-0002-9040-0811

problem, it is aimed to analyze the policies implemented in the field of education and to determine how sufficient it is in terms of producing solutions to the existing problems in the education system.

For this purpose, research; It is important to determine the problems in the field of education, to analyze the education policies, to what extent the education policies are effective in solving the problems, and to provide data for possible studies and researchers on the subject in the future. It is also important to analyze Turkey's primary education policies and to raise awareness about the current state of primary education in Turkey.

In the light of the analyzes made and the data obtained in the study, it was determined that the policies implemented in the field of education could not produce sufficient solutions to the problems experienced in the education system. After the implementation of the policies implemented for the related problems, it was concluded that the problems still persist.

Keywords: Public Policy, Public Policy Analysis, Primary Education Policies, Current Problems in the Education System

Paper Type: Research

Giriş

Kamu politikaları ilgili alanda faaliyetlerin yürütülmesi ve sorunların giderilmesi için uygulanan politikalardır. Bu politikalar hükümetler tarafından çeşitli aşamalar sonucunda oluşturulmaktadır. Oluşturulan politikaların anlaşılması ve sistematik bir şekilde analiz edilmesi ise süreç analizi modeli ile gerçekleştirilmektedir.

Bu çalışmada kamu politikalarından eğitim politikalarının analizi yapılmıştır. Bu analiz ise süreç analizi aşamalarından politikaların uygulanması ile değerlendirme aşaması dikkate alınmıştır. Eğitim alanında uygulanan politikaların, uygulandıktan sonra eğitim alanındaki sorunların çözümünde ne düzeyde yeterli olduğu analiz edilmeye çalışılmıştır. Bu kapsamda araştırmada eğitim ile ilgili anayasanın ilgili maddeleri, eğitim alanında hazırlanan kanunlar, kanun hükmünde kararname, yönetmelikler, yönergeler, şuralar ve kalkınma planları ele alınmıştır; eğitim sistemindeki mevcut sorunlar içinse OECD, TALIS, PISA, MEB Milli Eğitim İstatistikleri Örgün Eğitim güncel raporları ile doğrudan ilişkili akademik çalışmalar incelenmiştir.

Araştırma ilgili problem, amaç ve önem kapsamında yedi bölümden oluşmaktadır. Araştırmanın ilk üç bölümü kavramsal ve kuramsal çerçeveyi oluşturmaktadır. Birinci bölümde kamu politikası, politika yapım süreci ve politika analizi kavramlarına değinilmiştir. İkinci bölümde kamu politikası analizinde süreç analizi modeli, üçüncü bölümde ise Türk Eğitim Sistemi açıklanmıştır. Dördüncü bölümde ilköğretim eğitim kademesinde uygulanan politikaların içeriğine değinilmiş, beşinci bölümde ise Türk eğitim sisteminde ilköğretim kademesinde halihazırda mevcut sorunlar tespit edilmiştir. Altıncı bölümde araştırmanın problemi, amacı, önemi, deseni, sınırlılıkları, veri toplama teknikleri ve verilerin analizi ayrıntılı bir şekilde sunulmuştur. Son ve yedinci bölümde ise eğitim alanında uygulanan politikalar ile eğitim sistemindeki sorunlar irdelenmiş, eğitim alanında uygulanan politikaların eğitim sistemindeki mevcut sorunların çözümünde ne düzeyde etkili/yeterli olduğu analiz edilerek değerlendirilmiştir.

1. Kamu Politikası, Politika Yapım Süreci ve Politika Analizi

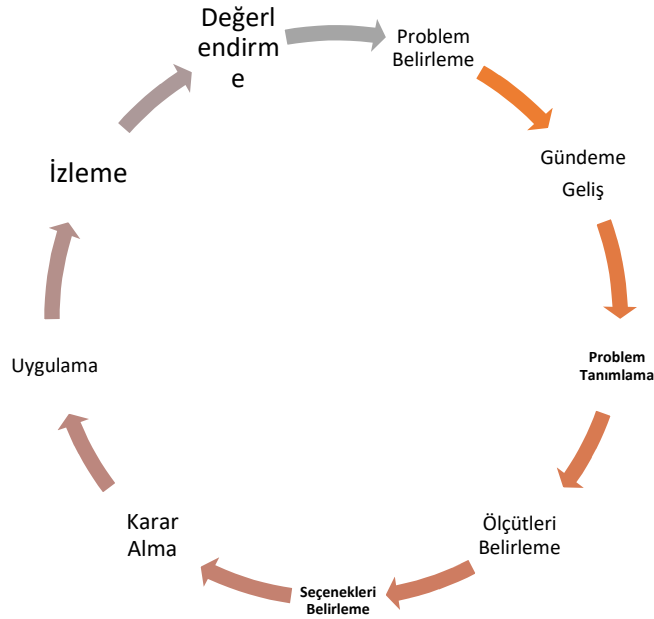
Her topluluk, toplumun ihtiyaçları ile talepleri doğrultusunda birtakım kararlar almak zorundadırlar. Aldıkları kararları ise yine toplumun talep ve ihtiyaçları doğrultusunda uygulamaya koymaktadırlar.

Bu çerçevede uygulanan politikalar, toplumu ilgilendiren yani kamu için alınan kararlar olmasından dolayı kamu politikaları şeklinde adlandırılmaktadır. Kamu politikalarını diğer politikalardan ayıran en önemli özellik tüm kamuya yönelik alınan kararlar olmasıdır. Dolayısıyla; kamu yönetiminin (hükümet, kamu kurum ve kuruluşları) kamu hizmetleri adına yapmayı veya yapmamayı tercih ettikleri kararlar, yol, yöntem, strateji ve faaliyetlerin tamamını içine alan genel bir tanım ileri sürülmektedir (Usta, 2013:79). Tanımın da ortaya koyduğu üzere kamu politikaları; yalnızca, politika yapıcıların uygulanmaya karar verdikleri ya da uygulamaya koydukları politikalar olarak değil, aynı zamanda hükümetlerin hareketsiz kalarak, bir konu hakkında uygulanmayacak kararlar alması da kamu politikaları kapsamındadır.

Kamu politikaları toplumsal kesimin ihtiyaçlarının çeşitli olması nedeniyle farklı alanlarda yapılabilirler. Politika yapıcılar yine toplumun ihtiyaç ve istemlerini göz önüne alarak eğitim, sağlık, konut, çevre, dış politika, güvenlik, savunma, dış ticaret, vergi gibi çok çeşitli alanlarda kararlar alıp uygulayabilirler (Yıldız & Sobacı, 2013:17). Toplumu ilgilendiren her konuda politika yapan kesimin içinde; bir tarafta seçmenler, baskı grupları ve medya bulunurken; diğer tarafta ise kamu görevlileri, hükümetler, siyasi partiler, meclisler ve yargı bulunmaktadır. Bu kapsamda kamu politikasında rol oynayan aktörler; resmi aktörler, sivil aktörler, siyasi partiler, bireyler (seçmenler), baskı grupları, sivil toplum kuruluşları, uluslararası örgütler ve medya olarak sıralanmaktadır (Kulaç & Çalhan, 2013:208). Dolayısıyla politika yapım sürecinde çok aktörlü bir yapı söz konusudur.

Kamu politikası yapım süreci; çok aktörlülüğü, karmaşık bir yapıyı ve döngüsel bir süreci içerir. Her politika, toplumun istem ve ihtiyaçlarına yönelik belirlenen bir problem ile başlar ve bu problem üzerinde yapılan çalışmalarla politika şekillenir (Kulaç & Çalhan, 2013:208). Bu bağlamda kapsamlı ve başarılı, sorun çözücü bir kamu politika oluşumunda problemin net ve toplumun ihtiyaçlarına yönelik belirlenmesi, problem hakkında çok boyutlu ve derinlemesine bilgi edinilmesi hayati önem taşımaktadır.

Şekil 1: Politika Yapım Süreci Döngüsü

Kaynak: Kulaç ve Çalhan, 2013: 209.

Bir politikanın üretilmeden önce belirlenen probleme ilişkin olarak belirlenecek çözümlerin sayısının azaltılması ve en uygun çözüm yöntemlerinin belirlenmesi için bir dizi politika/seçenek alternatifleri belirlenir. Akabinde politika üreten aktörlerin kararları ile belirlenen politikalar uygulamaya alınır (Demir, 2011: 111-113). Uygulamaya geçen politikalar, belli bir süre uygulanır ve bu uygulama sonucunda politikanın ne kadar başarılı olup olmadığı analiz edilerek değerlendirilir. Hükümetler uygulanan politikanın başarı durumuna göre güncelleme yapmaktadırlar. Uygulanan politikanın, probleme yönelik çözümünün yeterli başarıyı sağlamaması durumunda, uygulanan politikadan vazgeçilebilir; politika yapım süreci döngüsünde tekrar başa dönülerek yeni bir politika geliştirilebilir. Bunun yanında yeni bir politika üretmek yerine mevcut politikada ne gibi sorunların olduğu saptanarak, uygulanan politikaya ilave düzenlemeler de geliştirilebilir (Kulaç ve Çalhan, 2013:209).

Bu kapsamda yukarıda genel olarak, hükümetlerin kamu ile ilgili konularda yapmayı ve/veya yapmamayı tercih ettikleri şeyler olarak tanımlanan kamu politikasının, analizini de hükümetlerin kamu ile ilgili olan (eğitim, sağlık, ekonomi, konut, çevre, dış politika, dış ticaret, dezavantajlı grupların hakları, afet vs.) konularda yapmayı ve/veya yapmamayı tercih ettikleri şeyleri öğrenmek/anlamak şeklinde tanımlamak mümkündür (Çevik, 1998:105). Yani kamu politikası analizi; hükümetlerin ne yaptığını, nasıl yaptığını, politikanın hangi kitleleri nasıl etkilediğini, sonuçlarının ve kazanımlarının neler olduğunu anlamayı ve öğrenmeyi sağlayan bir bilimsel çalışma modelidir (Usta, 2013:83).

Politika analizinin amaçlarından biri de kamu yönetimi, siyaset bilimi ve sosyal politika akademisyen ve öğrencilerine kritik politika konularında, politikaların avukatlığını yapmalarını değil; belli bir sistem nezdinde sorgulama ve öğrenme imkânı sunmasıdır (Demir, 2011:108). Bir politikayı öğrenme ve anlama imkânı, toplumda yaşanan sorunların anlaşılması ve etkin çözümlerin üretilmesi açısından önem taşımaktadır.

2. Kamu Politikası Analizinde Süreç Analizi Modeli

Kamu politikası analizinde süreç modeli, politikanın analizinde aşamalı bir yöntem izler. Bu aşamalar herhangi bir konu hakkında problemin belirlenmesi, politika amaçlarının formüle edilmesi, kanunlaştırılması, uygulanması ve değerlendirilmesidir (Kaptı & Alaç, 2018:228). Süreç analizi bir kamu politikasını bu aşamalara bölerek ve her aşamayı sistematik inceleyerek kamu politikası hakkında ayrıntılı bilgi edinme ve politikayı birçok boyuttan anlamayı mümkün kılar. Ayrıca sürece, aktörleri de dahil ederek politika üretmeye veya mevcut politikayı çözümlenmeye çalışır.

Aşamalardan ilki *sorunların ve ihtiyaçların belirlenmesi* (kamu politikasının gündeme gelişi) aşamasıdır. Bu aşamada “sorunun ne olduğu, nerede ortaya çıktığı, sorundan kimlerin ve neden etkilendiği, sorunu ortaya çıkaran etkenlerin ne olduğu ve be etkenlerin uygulanacak olan politikayı ne şekilde etkileyeceği” üzerinde durur (Albayrak, 2019:217).

İkinci aşama *kamu politikasının formüle edilmesidir*. Bu aşamada sorunlar gündeme alınır ve sorunun çözümüne yönelik program amaçları geliştirilir (Çevik, 1998:111).

Üçüncü aşama *kamu politikasının kanunlaştırılması*dır. Bu aşamada da formüle edilen politika taslağı resmîyet kazanır ve kanunlaştırılır. Kanunlaştırma aşamasında meclis üyeleri, yargı organları, bürokratik kuruluşlar ve ilgili gruplar rol alırlar. Türkiye’de ilk olarak bu süreçte yasa tasarısı hazırlanır ya da kanun teklifi yapılır. Daha sonra Türkiye Büyük Millet Meclisi’nde komisyonlarda incelendikten sonra genel mecliste ya kabul edilir ya da reddedilir. Kabul edilen tasarı Cumhurbaşkanına gönderilir. Cumhurbaşkanı bu aşamada tasarımı onaylayabileceği gibi veto ederek meclise geri de gönderebilir (Kulaç & Çalhan, 2013:212).

Dördüncü aşama ise **kamu politikalarının uygulanması** aşamasıdır. Bu aşamada ise formüle edilen ve yasalaşan politikalar uygulamaya konulur.

Beşinci ve son aşama olan **kamu politikalarının değerlendirilmesi** aşamasında da uygulanan politikanın çıktıları analiz edilir. Politikanın hedef gruplar üzerinde ne gibi etkilerinin olduğu veri temelli analiz ile değerlendirilir. Verilerin sonuçlarına göre politikada uygun görülen yerlerde düzeltmeler veya eklemeler yapılabilir (Albayrak, 2019:217).

Süreç analizinin söz konusu parçalı aşamaları bir kamu politikasının anlaşılması ve basitleşmesi açısından işlevsel bir yaklaşım ortaya koymaktadır. Fakat bu modelde aynı zamanda dışsal etkilerin göz ardı edilebilme ihtimali ve aşamalar arasında geçişlerin takip edilememesi olasılığı, politika yapım sürecine olumsuz şekilde yansiyabilir (Babaoğlu, 2017:526).

3. Türk Eğitim Sistemi

6 Nisan 1949 yılında Türkiye tarafından imzalanan İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi (1948)'nin 26. Maddesi, her bireyin eğitime hakkı olduğu cümlesi ile başlamaktadır. Bu maddede en azından ilköğretimin ücretsiz ve mecburi olması gerektiği, teknik ve mesleki öğretimden herkesin faydalanabileceği belirtilmektedir. Eğitimin, insan kişiliğini tam geliştirmeye ve insan hakları ile temel özgürlükleri güçlendirmeye odaklı bir yapıya sahip olması; bütün uluslar-dinler-ırklar arasındaki hoşgörüyü-anlayışı-dostluğu özendirilmesi; BM (Birleşmiş Milletler)'nin barışı koruma adına yapmış olduğu çalışmaları geliştirmesi gerektiği hususlarına değinilmiştir. Son olarak bu maddede çocuğa verilecek eğitim türünün seçim hakkı öncelikle anne-babaya verilmektedir.

1989 tarihli Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'nde çocukların ülkelerine, cinsiyetlerine, dinlerine, ırklarına bakılmaksızın tüm çocukların sahip olması gereken haklar tanımlanmaktadır. Sözleşmede yaşama, eksiksiz bir biçimde gelişme, istismar ve sömürüden korunma, aile-kültür ve sosyal yaşama katılma hakları tanımlanmıştır. Nitekim bahsi geçen hakların eksiksiz ve sağlıklı bir şekilde gerçekleştirilebilmesi için eğitimin zorunluluğu hayati önem taşımaktadır.

Uluslararası belgeler çerçevesinde sunulan eğitimin nitelikleri konusunda, Türk eğitim sisteminde ilköğretimin niteliklerini, Milli Eğitim Temel Kanunu ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliği belgelerinden incelemek yerinde olacaktır.

Milli Eğitim Temel Kanunu'nda ilköğretimin temel amaçları şu şekilde sunulmuştur (1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu, 1973: madde 26).

- Bireylerin iyi birer vatandaş olabilmelerine imkân sağlayacak bilgi, beceri ve donanım ile temel davranış ve alışkanlıkların kazandırılması
- Türk milli kimliğine uygun ahlakın benimsenmesi
- Bireylerin yetenekleri kapsamında yetiştirilmeleri ve bir üst kademe eğitime hazırlanmaları
- İlköğretim kademesinin son ders yılında öğrencilerin yetenekleri doğrultusunda eğitim alacakları okullara yönlendirilmesi
- Gelecekte topluma faydalı olabilecekleri meslekler konusunda rehberlik edilmesine yönelik çalışmaların yapılması

İlköğretimde benimsenmesi gereken bu temel amaçların yanında İlköğretim Kurumları Yönetmeliği'nde ilköğretime yönelik temel ilkeler ise şu şekilde sıralanmıştır (İlköğretim Kurumları Yönetmeliği, 2003: madde 6):

- Sekiz yıllık kesintisiz, zorunlu eğitim

- Karma eğitim-öğretim
- Doğru, güzel ve etkili Türkçe kullanımı
- Atatürk ilke ve inkılapları çerçevesinde eğitim-öğretim
- Ayrımcılık karşıtı eğitim
- İmkân ve fırsat eşitliği
- İlgi, istek ve yetenek doğrultusunda eğitim
- Demokratik eğitim
- Eğitimde bilimsellik
- Süreklilik ve verimlilik

Türk eğitim sisteminde benimsenen amaç ve ilkeler, uluslararası eğitim sisteminin öngördüğü ilkeler ile teoride örtüştüğü ve eğitim sisteminin uluslararası eğitim sistemi ile paralel bir seyir izlediği görülmektedir. Bu çerçevede, sistemsel olarak verilen Türk eğitim sisteminin, uygulamaya ne düzeyde yansıdığı veya yansımadığı konusunu irdelemek için ilköğretim kademeleri temel politikaların içeriği aşağıda ele alınmıştır.

4. Türk Eğitim Sisteminde Uygulanan Temel Politikalar

Kamu politikalarının, uygulama aşamasına geçebilmesi için öncesinde formüle edilmesi ve yasalaşması aşaması bulunmaktadır. Bu aşamada tespit edilen ve gündeme getirilen sorunların formüle edilerek kanunlaştırılması yapılmaktadır. Türk eğitim sisteminde uygulanan veya uygulanmayan eğitim politikaları anayasa, kanunlar, kanun hükmünde kararname, yönetmelikler, yönergeler, şuralar ve kalkınma planlarından oluşmaktadır.

1982 Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 24, 42, 62, 130. Maddelerinde devletin eğitim ile ilgili görevlerine yer verilmiştir. Madde 24'te Din Kültürü ve Ahlak Öğretimi dersinin zorunlu olarak okutulmasına, bunun dışında kalan derslerin ise öğrencilerin kendi istekleri (küçüklerin ise temsilcileri aracılığıyla) doğrultusunda seçilebilmesine değinilmiştir. Madde 42'ye göre hiç kimse eğitim hakkından yoksun bırakılamaz, eğitim-öğretim Atatürk ilke ve inkılapları çerçevesinde, çağdaş eğitim ve esaslarına göre devletin gözetim ve denetimi altında yapılır. İlköğretim bütün vatandaşlar için zorunludur ve devlet okullarında parasızdır. Maddi açıdan yoksul olan başarılı öğrenciler için devlet burs yardımı yapar. Türk öğrencilere anadilleri olarak yalnızca Türkçe eğitim verilir, yabancıların anadil eğitimi ise kanunla düzenlenir. Madde 62'de devletin, yabancı ülkelerde çalışan Türk ailelerin çocukların eğitimlerine ilişkin gerekli tedbirleri alacağı ifade edilir. Anayasada belirtildiği üzere ücretsiz olarak herkesin ilköğretim kademesindeki eğitimi eşit şartlar altında alması gereklidir. Bunun yanında öğrencilerin kendi ilgi ve yetenek alanlarına göre eğitimini seçme özgürlüğü tanınmıştır. Ayrıca anadilde eğitim alabilme ilkesi yanında yabancı ülkelerdeki Türk ailelerin çocuklarının eğitime imkanlarına da değinilmektedir.

430 Sayılı Öğretim Birliği Kanunu (1924) ile ülke sınırları içindeki tüm okullar MEB'e bağlanmıştır. 1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu (1973) Türk eğitim sisteminin düzenlenmesinde benimsenen amaç ve esasları, eğitim sisteminin genel yapısını, öğretmenlik, okul bina ve tesisleri, eğitim araç ve gereçleri, devletim eğitim alanındaki görev ve sorumlulukları ilgili hükümleri kapsamaktadır. 222 Sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu (1961)'nda ilköğretimin tanımı, zorunlu ve parasız olması, ilköğretim kurumlarının kapsamı, ilde ilköğretim görevlileri, okulöncesi eğitim ve öğretim kurumları ile ilköğretim okullarının açılması, bu okulların kapanma ve öğretime ara verme zamanları, kayıt ve kabul, okula devam, okulların arsa ve arazi işleri, ilköğretim okulu yapımı ve donatım işleri, ilköğretim gelir-gider-planlama işlemleri hususları yer almaktadır. Kanunlarda öğrencilere nitelikli eğitim sağlanabilmesi için okulların ve ders/okul materyallerinin nitelikleri hakkında hükümler bulunmaktadır.

Türk eğitim sisteminde politikaların etkilendiği ve politika sürecinde esas alınan uluslararası sözleşmeler, yukarıda ayrıntılarına değinilen BM Çocuk Hakları Sözleşmesi ve İnsan

Hakları Evrensel Beyannamesi'dir. Bu sözleşmelerde herkesin insan hakları çerçevesinde eşit, hoşgörülü, kaliteli bir eğitim alma hakkının olduğu belirtilmektedir.

652 Sayılı Millî Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname (2011)'de MEB'in kuruluş, amaç, yetki ve sorumlulukları belirtilmektedir. Millî Eğitim Bakanlığı Okulöncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliği (2014) ise MEB'e bağlı resmi ve özel okulöncesi eğitim ve ilköğretim kurumlarını görev ve işleyişine usul ve esasları kapsar. Dolayısıyla bu KHK ve yönetmelikte nitelikli ve sürekli eğitim sağlanabilmesi için MEB'in yapısına, işleyişine ve görevlerine değinilmektedir.

Çocuk Kulüpleri Yönergesi (2014)'nde ise çocuk kulüplerinin amaç, kapsam, dayanak ve tanımlarına değinilmiştir. Bu yönergede çocuklarda güven ve sorumluluk duygusu ile çocukların ilgi, tutku ve yeteneklerini geliştirmeye/ beceriler kazandırmaya yönelik sosyal, kültüre, sanatsal, bilimsel ve sportif etkinliklerin yapılması amacı ile kurulan çocuk kulüplerinin ayrıca yapısı da vurgulanmaktadır. Bu yönergede de yine çocukların ilgi ve yetenekleri doğrultusunda bir eğitimin gerekliliğine dikkat çekilmiştir.

Dört yılda bir toplanan eğitim şuralarından 17. Millî Eğitim Şûrası (2006-2010) kararlarına göre OKS sınavı kaldırılmalı, yerine öğrencinin başarısını, zihinsel ve sosyal gelişimlerini izleyebilecek bir değerlendirme sistemi getirilmelidir. Her ilköğretim okuluna rehber öğretmen atanmalıdır. Sınıf öğretmenliği 3. Sınıfa kadar olmalı, dersler 4 ve 5. sınıflara branş öğretmenler tarafından verilmelidir. Seçmeli ders sayısı arttırılmalıdır. 18. Millî Eğitim Şûrası (2010-2014) kararlarına göre ise 1+4+4+4 (okulöncesi+ilkokul+ortaokul+lise) yıl olacak şekilde öğrencilerin faklı ortamlarda ders almalarını sağlamak amacıyla zorunlu eğitim süresi 13 yıl olarak belirlenmiştir. İki kademeli öğretimden (sabah-öğle) tek kademeli öğretime geçilmesi (tüm gün), SBS sınav sisteminin getirilmesi, okullar arası başarı farkları ve eşitsizliklerin azaltılması için ayrıntılı eylem planları, öğrenci ve velilerin okuldaki karar alma süreçlerine katılımı, engelli öğrencilere yönelik eğitim verecek okulların yaygınlaştırılması, öğretmenlerin bilgiye kolay erişebilmesi için teknolojinin ücretsiz kullanılması, öğrencilerin yükünün azaltılması için e-kitap, kopartılabilir sayfalı kitaplar, fasiküller, her kitaba MEB internet sitesinden ulaşımın sağlanması gibi uygulamaları faaliyete geçirme, spor, sanat ve beceri geliştirecek etkinliklerin yapılması gibi kararlar da alınmıştır. Ayrıca bu şurada öğretmenlerin atanması ve mesleki gelişimlerine yönelik 34 maddeli bölüm de mevcuttur. Hala yürürlükte olan 19. Millî Eğitim Şûrası (2016-2018) kararları ise ilkokullarda tekli öğretime geçilmesi, 30 saatlik dersin 5 saatinin serbest etkinlik saati olması, 1-2-3. Sınıflara Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinin konulması, trafik güvenliği ile insan hakları, yurttaşlık ve demokrasi konularının Hayat Bilgisi dersi kapsamında verilmesi, okuma kültürünün kazanılmasına yönelik etkinliklerin yapılmasıdır. 20. Millî Eğitim Şûrası zamanın gelmesine rağmen henüz toplanamamıştır. Görüldüğü üzere eğitim alanında önemli kararların alındığı eğitim şuralarında eğitimde mevcut olan bazı durumlar değiştirilmesi kararları alınmıştır. Bu kararlar eğitimde niteliği artırma, öğrencilerin üzerindeki baskıyı ve yükü azaltma, değerlendirme sisteminin daha iyileştirilmeye çalışılması, öğretmenlerin niteliklerinin arttırılması gibi kararlara yer verilmiştir.

Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planında yapılan tüm gelişme çalışmalarına rağmen eğitimde amaçlanan ilerlemeye ulaşamadığı belirtilmiştir. Bu plana göre eğitime ayrılan bütçenin arttırılması gerekmektedir. Zorunlu eğitim 8 yıl olarak belirlenmiş, fiziki alt yapı ve personel eksikliğinin iyileştirilmesi için çalışmaların yapılacağı ifade edilmiştir (DPT, 2001-2005). Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planında eğitimde kalite sorunlarının devam ettiği belirtilmiştir. Eğitimin niteliğinin arttırılması için eğitim harcamalarında artıma gidileceği, dershanelerin özel eğitim kurumlarına dönüşümünün destekleneceği, performans odaklı sistem ile eğitim kurumlarının kalitesinin arttırılacağı belirtilmiştir (DPT, 2007-2013). Onuncu Beş Yıllık Kalkınma Planında ise eğitimde fırsat eşitliğinin ve eğitimde kalitenin arttırılması için ücretsiz kitap temini, eğitim yardımları, taşınabilir eğitim gibi uygulamalar gerçekleştirilmiştir. 12

yıllık zorunlu eğitim sistemine (4+4+4) geçiş yapılmış ve eğitim müfredatı bu sisteme göre güncellenmiştir. Bölgeler ve okullar arası başarı farklılıklarının azaltılması için öğretmen yetiştirme ve geliştirme sisteminin kariyer geliştirme ve performans iyileştirme çalışmaları kapsamında yenilenmesi amaçlanmıştır (Kalkınma Bakanlığı, 2014-2018).

5. Eğitim Sistemindeki Mevcut Sorunlar

Türkiye’de eğitim alanında yaşanan sorunların tespiti, belirli periyotlarla yayınlanan OECD, TALIS, PISA, MEB Milli Eğitim İstatistikleri Örgün Eğitim güncel raporları ile literatür taraması yapılarak belirlenmiştir. Eğitim sisteminde mevcut sorunlar, eğitim sistemi ile ilgili belirlenen ve uygulanan politikaların ne düzeyde başarılı olduğunun göstermesi açısından yol gösterici olmaktadır. Bu sebeple bu başlık altında Türk Eğitim Sistemi’nin mevcut sorunlarına değinilmiştir.

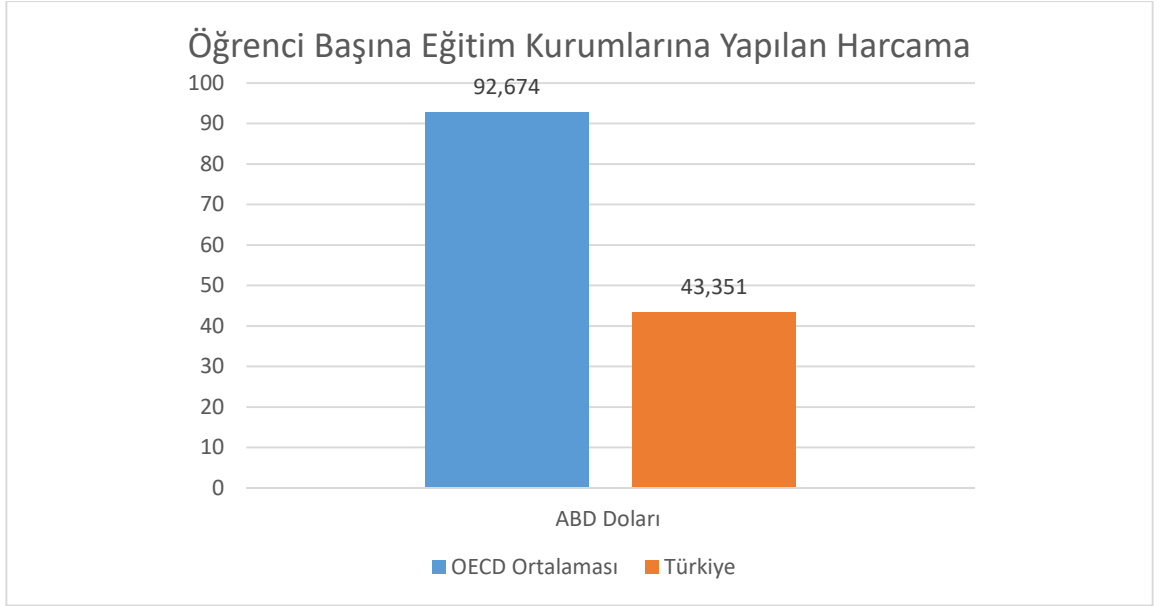
Tablo 1: Türkiye’nin İlköğretim Net Okullaşma Oranları

Öğretim Yılları	Kadın Net Okullaşma Oranı (%)	Erkek Net Okullaşma Oranı (%)	Toplam Net Okullaşma Oranı (%)
2005-2006	87,16	92,29	89,77
2006-2007	87,93	92,25	90,13
2007-2008	96,14	98,53	97,37
2008-2009	95,97	96,99	96,49
2009-2010	97,84	98,47	98,17
2010-2011	98,22	98,59	98,41
2011-2012	98,56	98,77	98,67
2012-2013	98,92	98,81	98,86
2013-2014	99,61	99,53	99,57
2014-2015	96,57	96,04	96,30
2015-2016	95,22	94,54	94,87
2016-2017	91,24	91,08	91,16
2017-2018	91,68	91,42	91,54
2018-2019	92,08	91,78	91,92

Kaynak: MEB Milli Eğitim İstatistikleri, 2020:1.

En önemli sorunlardan biri olan okullaşma oranı, Türkiye’de henüz tam olarak gerçekleştirmediği görülmektedir. Türkiye’deki net okullaşma oranlarının verildiği *MEB Milli Eğitim İstatistikleri* incelendiğinde Türkiye’deki ilköğretim net okullaşma oranlarının yüzdeler verilerinin henüz yüzde yüzlük yeterliliğe ulaşmadığı görülmektedir. Bununla birlikte en yüksek net okullaşma oranının 2013-2014 öğretim yılında olduğu, bu öğretim yılından sonra ise net okullaşma oranının yıllara göre (2017-2018 yıllarında küçük bir nebze artsa da) düştüğü ortadadır. Buradan hareketle ilköğretimde hala okula gidemeyen öğrencilerin varlığı sorunu tespiti yapılabilmektedir.

Şekil 2: 6-15 Yaş Öğrenci Başına Eğitim Kurumlarına Yapılan Harcama

Kaynak: (Korlu, 2019:11)

Bir diğer sorun nitelikli ve kaliteli eğitim için eğitime yapılan harcamaların yetersizliği sorunudur. OECD “*Bir Bakışta Eğitim 2019*” raporu³ verilerine göre ülkelere göre 6-15 yaş ilköğretim kademe öğrenci başına eğitim kurumlarına yapılan harcama OECD ortalamalarının çok altındadır. OECD ülkelerinde öğrenci başına kuruma yapılan harcamaları ile Türkiye sondan ikinci sıradadır. Bu veriler ortaya koymaktadır ki Türkiye’de eğitime yapılan harcamalar yeterli düzeyde değildir (Korlu, 2019).

OECD tarafından 2018 yılında üçüncü kez uygulanan *TALIS (Teaching and Learning International Survey – Uluslararası Öğrenme ve Öğretme Anketi) Raporu* kapsamında Türkiye’de eğitimin OECD ülkelerinin geri kalmasının nedenleri, öğretmenlerin sınıf yönetimi ve iletişim becerilerinin diğer OECD ülkelerine göre yetersiz kaldığı ve okul ortamının da uygun olmaması olarak belirtilmektedir. Öğretmenlerin sınıf içi zamanlarının yaklaşık olarak %27’sini (60 dakikalık sürenin 16 dakikasını) sınıf içi düzeni sağlamaya ve idari işleri yürütmeye ayırdığı, farklı öğrenim teknikleri için genellikle aynı öğretmenlerin görevlendirildiği de raporda dikkat çekmektedir. Ayrıca Türk Eğitim Derneği’nin TALIS raporu inceleme yazısında, 2008’den 2018 yılına kadar bir ders saatinden fiili eğitime ayrılan zamanın en çok azaldığı ülkenin Türkiye olduğu ifade edilmektedir. Öğrencilerinin en az %1’i mülteci olan öğretmen oranı %34’lük bir kesimdir (Türk Eğitim Derneği, 2019:75-78). Bu analizlere göre eğitime ayrılan bir ders saatinin verimli kullanılmadığı, öğretmenlerin farklı alanlarda sorumluluk sahibi olmaları, dili ve kültürü farklı öğrencilerin diğer Türk öğrencilerle aynı düzeyde eğitim almaları sorunlarına ulaşılabilir.

Bir başka MEB tarafından yayınlanan ve uluslararası rapor olan *PISA (Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı)*’ya göre Türkiye’de (2018) okur-yazarlık performansı, üst yeterlilik düzeyinde bulunan öğrenci oranları artmıştır. Okuma becerileri alanında Türkiye, 79 ülkeden 41. Sırada; 37 OECD ülkeleri arasında da 30. Sırada yer almıştır. Matematik okur-yazarlığında tüm ülkelerde 42., OECD ülkelerinde 33.; fen okur-yazarlığında tüm ülkelerde 39., OECD ülkeleri arasında da 30. sırada yer almaktadır. Türkiye bu rapora göre bu alanlarda 2015 yılından 2018 yılına kadar önemli bir gelişim sağlamıştır. Fakat yine bu raporda Türkiye’nin

³ Araştırma kapsamında OECD Bir Bakışta Eğitim 2019 Raporu’na erişilemediği için bu değerlendirme, Eğitim Formu Girişimi’nin bu raporu incelediği başka bir rapor üzerinden yapılmıştır.

sosyoekonomik düzeyinin öğrenci performansı üzerindeki etkisinin düşük olduğu ve okul türleri ile bölgeler arası başarı farklarının hala devam etmekte olduğu belirtilmektedir (Milli Eğitim Bakanlığı, 2019:26-27). Bu raporun verilerine göre Türkiye yıllar nezdinde bir nebze gelişim gösterse okuma-yazma becerileri, öğrenci yeterliliği, sosyoekonomik düzeyin öğrenci performansına düşük etki göstermesi, okul çeşitliliği ve bölgeler arasında eğitimin başarı farklarının hala devam etmesi alanlarında OECD ve diğer ülkelerin ortalamalarından oldukça geride kalmaktadır.

Belirtilen bu sorunların yanında ilköğretimde sık sık değişen sınav sistemi de başlı başına bir problem olarak görülmektedir. 2004'e kadar uygulanan Liselere Geçiş Sınavı (LGS), 2004 yılında Ortaöğretim Kurumları Sınavı (OKS) olarak değiştirilmiştir. 2007 yılından itibaren üç aşamalı olarak uygulanan (6, 7 ve 8. Sınıflara) Seviye Belirleme Sınavı (SBS) uygulanmaya başlanmıştır. Daha sonra bu sınav 2010 yılında iki aşamaya 2012 yılında ise tek aşamaya (8. Sınıflara) düşürüldü. 2013-2014 öğretim yılında ise "öğrencilerin sınav kaygısı ve korkusunu azaltma, daha objektif bir değerlendirme yapma" amacı taşıyan Temel Eğitimden Ortaöğretime Geçiş (TEOG) sınav sistemi uygulanmaya başlamıştır (Azaklı, 2017). Türkiye'de eğitim alanında sınav sisteminin henüz bir istikrara oturmadığı görülmektedir. Süreklilik arz eden bu değişiklikler öğrencilerin daha da kaygılanmasına ve her yeni gelen sisteme alışmaya çalışmaları öğrencilerin başarı seviyelerinin etkilenmesine neden olabilmektedir.

Bir diğer sorun ise öğretmen adaylarının belirttiği üzere Türkiye'nin eğitim programlarının ezberci ve öğretmen merkezli olarak eğitim vermesidir. Bu ezberci programlar da beraberinde bilginin öğrenilememesi, günlük yaşama uygulanamaması, öğrencilerin yeteneklerinin keşfedilememesi gibi sorunları da beraberinde getirmektedir (Yeşil & Şahan, 2015:135). Bunun yanında öğrencilerin belirttiği birtakım sorunlar da söz konudur. Mamur İşkç'i'nin çalışmasında sorunlar çocukların ağızlarından aktarılmıştır. Çocukların söylemlerine göre bu çalışmada eğitimde yaşanan sorunlar gelir dağılımı adaletsizliği, bölgeler arası eğitim farklılığı, parasız eğitim veren devlet kurumlarınca para alınması, derslerin ezberci ve sıkıcı yapısı, öğrencilerin öğretmen ve diğer öğrenciler tarafından saygı duyulması isteğidir (2015:83-113).

6. Araştırmanın Problemi, Amacı ve Önemi

Araştırmada "Eğitim alanında (ilköğretim kademesinde) uygulanan politikaların başarı düzeyi ve yeterliliği ne düzeydedir?" sorusu problem olarak belirlenmiştir. Bu probleme ise eğitim sisteminde uygulanan politikaların hedeflediği kriterler ve bu politikaların sorunların çözümüne etki düzeyi analiz edilerek yanıt aranmıştır.

Çalışma, eğitim sisteminde uygulanan politikaların hedeflediği kriterleri ortaya koymayı, eğitim sistemindeki mevcut sorunlara dikkat çekmeyi ve uygulanan politikaların eğitim sistemindeki sorunlara ne düzeyde çözüm ürettiğini analiz etmeyi amaçlamaktadır.

Çalışma, eğitim sistemindeki mevcut sorunları ortaya koymak, eğitim politikalarının sorunların çözümünde etki düzeyini belirlemek, uygulanan politikaların yeterli olup olmadığı ve yeterli değilse ilgili soruna yönelik olarak yeniden tasarlanması açısından önem arz etmektedir. Ayrıca bu çalışma, gelecekte konu ile ilgili yapılacak olan çalışmalar ve araştırmacılar için de veriler sunması, alandaki bilgi birikimini genişletmesi açısından da önemlidir.

7. Yöntem

Bu başlık altında araştırmanın desenine, sınırlılıklarına, veri toplama tekniklerine ve verilerin analizine değinilmiştir.

7.1. Araştırmanın Deseni ve Sınırlılıkları

Eğitim alanında uygulanan politikaların sorunların çözümüne etki düzeyini kapsamında dahil eden bu çalışma, konu hakkında derinlemesine veri elde etmek için nitel araştırma yaklaşımını benimsemiştir. Nitel araştırma, sosyal gerçekliğin ve davranışların ardında yatan nedenlerin anlaşılmasına çalışmaktadır. Örnek olay araştırması, gömülü kuram, olgubilim araştırması, etnografik araştırma, eylem araştırması, anlatı araştırması ve tarihsel araştırma gibi araştırma türleri nitel araştırma desenleri arasında sayılmaktadır. Örnek olay araştırması ile bir y da birkaç durumun veya olgunun bütüncül bir bakış açısıyla incelenmekte, söz konusu durumun nasıl etkilediği veya nasıl etkilendiği üzerine derinlemesine araştırmalar yapılmaktadır (Gürbüz & Şahin, 2018: 413). Bu kapsamda söz konusu konu hakkında derinlemesine bilgi edinmek için çalışmada “örnek olay deseni” benimsenmiştir. Örnek olay olarak eğitim alanında uygulanan politikalar ve eğitim sistemindeki mevcut sorunlar araştırılmıştır.

Araştırmada, eğitim politikalarının eğitim sistemindeki sorunların çözümünde etki düzeyi üzerine derinlemesine inceleme yapmak amacıyla konu, “ilkokul kademelerinde uygulanan eğitim politikaları” şeklinde sınırlandırılmıştır.

7.2. Araştırmanın Veri Toplama Tekniği ve Verilerin Analizi

Araştırmada sunulan verilerin toplanmasında doküman taraması yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın kavramsal, kuramsal ve hukuksal çerçevesine dair verilerinin toplanmasında literatür taraması yönteminden yararlanılmıştır.

Tablo 2: İlköğretim Eğitim Politikaları ile İlgili Hedeflenen Kriterlerin Belirlendiği Ulusal Mevzuat

Eğitim Politikaları ile Hedeflenen Kriterlerin Belirlendiği Ulusal Mevzuat	Tarih
T.C. Anayasası	1982
Milli Eğitim Temel Kanunu	1973
İlköğretim Kurumları Yönetmeliği	2003
222 Sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu	1961
652 Sayılı Millî Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname	2011
MEB Okulöncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliği	2014
Çocuk Kulüpleri Yönergesi	2014
17. Millî Eğitim Şûrası	2006-2010
18. Millî Eğitim Şûrası	2010-2014
19. Millî Eğitim Şûrası	2016-2018
Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı	2001-2005
Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı	2007-2013
Onuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı	2014-2018

Eğitim politikaları hakkında verilerin toplanmasında ve bu veriler ışığında eğitim politikaları ile hedeflenen kriterlerin belirlenmesinde; anayasa, ilköğretim eğitim kademesi alanında hazırlanan kanunlar, kanun hükmünde kararnameler, yönetmelikler, yönergeler, şuralar ve kalkınma planları incelenmiştir.

Tablo 3: Türk Eğitim Sisteminde (İlköğretim Kademesi) Yaşanan Sorunların Tespitinde Yararlanılan Çalışmalar

Yazar(lar)/Kurum-Kuruluş	Çalışma Adı	Tarih	Çalışma Hakkında
MEB	Milli Eğitim İstatistikleri	2020	Milli Eğitim ile ilgili verilerin güncel olarak sunulduğu rapordur.
Özgenur Korlu	Bir Bakışta Eğitim 2019'a Göre Türkiye'de Eğitimin Durumu	2019	OECD raporu olan Bir Bakışta Eğitim raporuna göre Türk eğitim sistemi ile ilgili güncel veriler sunulmaktadır.
OECD	TALIS Raporu	2018	Öğretme ve öğrenme üzerine 2018 sonrası politika uygulamalarının sonuçları üzerinde durulmaktadır.
MEB	PISA 2018 Türkiye Ön Raporu	2019	Türkiye'nin 2018 yılı için eğitim becerilerinin değerlendirildiği rapordur.
Hasan Azaklı	Eğitim Sistemimizde Sık Sık Değişen Sınav Sistemleri	2017	Türk eğitim sisteminde sıklıkla değişen sınav sistemi ve öğrenciler üzerine etkileri üzerinde durulmaktadır.
Rüştü Yeşil ve Enver Şahan	Öğretmen Adaylarının Türk Eğitim Sisteminin En Önemli Sorun, Neden ve Çözüm Yollarına İlişkin Algıları	2015	Eğitim sistemindeki sorunlara ve bu sorunların çözümlerine ilişkin öğretmen adaylarının görüşlerinin derlendiği çalışmadır.
Yasemin Mamur Işıklı	Çocuk Gözüyle Türkiye'de Çocuk Hakları Sorunu	2015	Çocuk hakları alanında yaşanan sorunlar çocukların görüşleri doğrultusunda yansıtılmaktadır.

Türk eğitim sisteminde ilköğretim kademesinde yaşanan mevcut sorunlar ise MEB, OECD güncel raporlarından ve problem ile doğrudan ilişkili akademik çalışmalardan derlenmiştir.

Araştırmada elde edilen verilerin analizi için içerik analizi yönteminden yararlanılmıştır. İçerik analizi ile elde edilen verilerin, düzenlenmiş bir şekilde sunulması amaçlanmaktadır. Elde edilen veriler bu analiz yöntemi ile önceden belirlenen temalara göre sınıflandırılmakta, özetlenmekte ve yorumlanmaktadır. Bulgular arasında neden-sonuç ilişkisinin kurulmasına ve gerektiği takdirde bu bulgular arasında karşılaştırma yapma imkânı sunulmaktadır (Karataş, 2015: 73).

Araştırmanın problemi dahilinde elde edilen verilerin analizinde, nitel verileri ölçülebilir şekilde çalışmaya sunan MAXQDA Analytics Pro 20 (2020.2. sürümü) programı kullanılarak kelime, cümle ve paragraf düzeyinde içerik analizinden yararlanılmıştır. Bu analiz sonucunda 2

adet tema ve 30 adet alt kod oluşturulmuştur. Bu tema ve kodlar ise eğitim alanında uygulanan politikaların hedeflediği kriterler ile eğitim sistemindeki mevcut sorunların belirlenmesi ve eğitim politikalarının eğitim sistemindeki sorunların çözümüne etki düzeyinin analizini sunmaktadır.

8. Bulgular

Kamu politikaları, bir alanda duyulan ihtiyaç ve istemlere göre belirlenmeye başlar. Bir alan, konu veya sorun hakkında çözüme yönelik bir uygulama yapılması gerekiyorsa, burada kamu politikalarının üretilmesi söz konusudur. Uygulanan kamu politikaları ise analistler ve araştırmacılar tarafından analiz edilerek, politikanın başarısının yeterli olup olmadığı, yeterli değilse problemin ne boyuta evrileceği konusunda öneriler geliştirilmektedir. Politikaların analizinde ise oldukça işlevsel olarak kullanılan süreç analiz modeline göre analiz, problemin belirlenmesi, formüle edilmesi, kanunlaştırılması, uygulanması ve değerlendirilmesi aşamaları çerçevesinde analiz edilmektedir.

Çalışmada, süreç analizi modeli aşamalarından olan politikaların uygulanması aşaması için ilköğretim kademelerinde uygulanan temel kamu politikaları uygulama çerçevesinde incelenmiş, uygulama sonrasında (değerlendirme aşaması) ise ilgili sorunlara ne düzeyde çözüm üretildiği tespit edilmeye çalışılmıştır.

8.1. İlköğretim Eğitim Kademesinde Uygulanan Politikaların ve Eğitim Sistemindeki Mevcut Sorunların Analiz Göstergeleri

MAXQDA Analytics Pro 20 programı dahilinde politikaların analizinin gerçekleştirilebilmesi ve eğitim sistemindeki mevcut sorunlar ile karşılaştırılabilmesi için temalar ve alt kodlar belirlenmiştir. Oluşturulan temadan birincisi olan “Uygulanan Politikalarda Hedeflenen Kriterler” teması altında 15 adet belge incelenmiş ve 15 adet alt kod oluşturulmuştur. İkinci tema olan “Eğitim Sistemindeki Mevcut Sorunlar” (ilköğretim kademesi düzeyi) temasında ise 7 adet belge incelenmiş, 15 adet alt kod oluşturulmuştur. Çalışma dahilinde toplamda 20 belge incelenmiş ve bu belgeler temel alınarak 2 adet tema ve 30 adet alt kod oluşturulmuştur. Bu temaların oluşturulmasındaki amaç, uygulanan politikaların hedeflediği kriterler doğrultusunda sorunların giderilmesi ve/veya eğitimin kalitesinin ve niteliğinin artırılması amacının ne düzeyde gerçekleştirildiğinin analiz edilebilmesidir. Dolayısıyla “Uygulanan Politikalarda Hedeflenen Kriterler” teması altında oluşturulan 15 alt kod bu kriterleri ifade etmekte, politikaların amaçları hakkında bilgi vermektedir. “Eğitim Sistemindeki Sorunlar” teması altında oluşturulan 15 alt kod ise güncel olarak eğitim sisteminde ilköğretim kademeleri düzeyindeki mevcut sorunları ifade etmektedir. Bu bağlamda eğitim politikalarının uygulanmasından sonra sorunların çözümüne yönelik etki düzeyi ortaya konmaya çalışılmıştır.

Şekil 3: İlköğretim Kademesi Düzeyinde Uygulanan Politikalarda Hedeflenen Kriterler

Kod Sistemi	belge 13	belge 12	belge 11	belge 10	belge 9	belge 8	belge 7	belge 6	belge 5	belge 4	belge 3	belge 2	belge 1
▼ Mevcut Politikalarla Hedeflenen Kriterler													
Demokratik eğitim sisteminin ve katılımın sağlanması				2	5	2					7		
Öğrenci başarısını artıracak ve değerlendirecek sınav sistemi						2							
Çocukların her alanda gelişiminin sağlanması					5		3						
Eğitimde sürekliliğin sağlanması											7		
Ayrımcılık karşıtı eğitimin benimsenmesi												7	
Kaliteli, nitelikli, verimli eğitim sunulması	2	1		2							7		
Teknik ve teknolojik eğitim imkanlarının sunulması			1		5					3		3	
İlgi ve yeteneğe yönelik eğitimin verilmesi							3					3	
Herkesin eşit eğitim imkanlarından yararlanması	2				5						7		7
Anadilde eğitim imkanı													7
Devlet eğitim desteği/yardıminin sağlanması													7
Her çocuğun ücretsiz eğitimden faydalanması										3			7
Her çocuğun (zorunlu) eğitim hakkının gerçekleştirilmesi										3	7		7
Öğrencinin kendi isteği doğrultusunda ders seçiminin sağlanması						2						3	7
Eğitim kalitesini artıracak kurum görevlerinin belirlenmesi					5		3	1	1			3	7
Σ TOPLAM	2	1	1	2	5	2	3	1	1	3	7	3	7

Program dahilinde belge temelli kod matris tarayıcısı analizine göre söz konusu ilköğretim politikaları ile demokratik eğitim sisteminin ve katılımın sağlanması, öğrenci başarısını artıracak ve değerlendirecek bir sınav sistemi, çocukların her alanda gelişiminin sağlanması, eğitimde sürekliliğin sağlanması, ayrımcılık karşıtı eğitimin benimsenmesi, kaliteli-nitelikli-verimli eğitim sunulması, teknik ve teknolojik eğitim imkanlarının sunulması, ilgi ve yeteneğe yönelik eğitimin verilmesi, herkesin eşit eğitim imkanlarından yararlanması, anadilde eğitim imkanı, devlet eğitim desteği veya yardıminin sağlanması, her çocuğun ücretsiz eğitimden faydalanması, her çocuğun zorunlu eğitim hakkının gerçekleştirilmesi, öğrencinin kendi isteği ve ilgisi doğrultusunda ders seçiminin sağlanması, eğitim kalitesini artıracak kurum görevlerinin belirlenmesi gibi hedefler belirlenmiştir.

Belirlenen hedeflerin gerçekleşmesi konusunda, eğitim sistemindeki mevcut sorunların analizi yol gösterici niteliktedir. Bu durumda karşılaştırmalı analiz yapılabilmesi için eğitim sistemindeki mevcut sorunlar araştırılmış ve analiz edilmiştir.

Şekil 4: Eğitim Sisteminde İlkokul Kademeleri Düzeyinde Yaşanan Sorunlar

Kod Sistemi	belge 20	belge 19	belge 18	belge 17	belge 16	belge 15	belge 14
▼ Mevcut Sorunlar							
• Öğrencilerin saygı görmemesi	■						
• Ücretsiz eğitim kurumlarının ücret alması	■						
• Gelir dağılımı adaletsizliği	■						
• Bilginin öğrenilememesi ve yaşama yansıtılmaması		■					
• Öğrenci yeteneklerinin keşfedilememesi		■					
• Ezberci ve öğretmen odaklı öğretim	■	■					
• Sıklıkla değişen sınav sistemi ve zorunu eğitim sistemi			■				
• Bölgeler arası eğitim farklılığı	■			■			
• Öğrenciler arası eşitsiz eğitim sunulması (yerli-yabancı)					■		
• Öğretmenlerin iş yükünün fazla olması					■		
• Verimsiz ders öğretim teknikleri					■		
• Verimsiz okul ortamı					■		
• Öğretmenlerin niteliklerinin sınırlı olması					■		
• Yetersiz eğitim harcamaları						■	
• Eksik okullaşma oranı							■
Σ TOPLAM	5	3	1	1	5	1	1

Program kapsamında elde edilen kod matris tarayıcısı analizine göre ilgili raporlar ve literatür taradığında eğitim sisteminde 15 adet sorun tespit edilmiştir. Elde edilen verilere göre ilköğretim kademe düzeyinde Türk eğitim sisteminde; öğrencilerin öğretmenler ve diğer öğrenciler tarafından saygı görmemesi, ücretsiz olmasına rağmen bazı eğitim kurumlarının ücret alması, gelir dağılımının adaletsizliği, mevcut eğitim sistemi ile bilginin öğrenilememesi ve günlük yaşama yansıtılmaması, öğrencilerin yeteneklerinin keşfedilememesi, ezberci ve öğretmen odaklı öğretim sunulması, sıklıkla değişen sınav sistemi ve zorunlu eğitim sistemi (LGS-OKS-SBS-TEOG ve 8 yıllık/1+4+4+4/4+4+4), bölgeler arası eğitim farklılığı, öğrenciler arası eşitsiz eğitim sunulması (yerli ve yabancı öğrencilerin aynı dilde ve düzeyde eğitim görmesi), öğretmenlerin iş yükünün fazla olması, verimsiz ders öğretim teknikleri, verimsiz okul ortamı, öğretmenlerin niteliklerinin diğer OECD ülkeleri öğretmenlerine göre sınırlı olması, yetersiz eğitim harcamaları, eksik okullaşma oranı (%100 yeterliliğe ulaşmayan net okullaşma oranı) gibi sorunlar yaşamaktadır.

Bu iki tema değerlendirildiğinde; uluslararası eğitim sistemine paralel bir şekilde tasarlanan ve oluşturulan eğitim sisteminde uygulanan politikaların, sorunların giderilmesi ve çözüme kavuşturulması açısından etki düzeyinin yeterli olmadığı görülmektedir. Türk eğitim sisteminde, ilköğretim kademesi düzeyinde yaşanan sorunlar da bunun somut göstergeleri arasındadır.

8.2. İlköğretim Eğitim Kademesinde Uygulanan Politikalarının Değerlendirilmesi

İlköğretim politikalarının değerlendirilmesi aşamasında öncelikle bu politikalarda ağırlıklı olarak nelerin daha fazla ve öncelikli hedeflendiği analiz edilmek istenmiştir. Bunun yanında benzer analiz mevcut sorunlar kapsamında da yapılmıştır. Bu kapsamda MAXQDA programı frekans tablosu ile hem ilköğretim politikalarının hedeflerinde hem de eğitim sistemindeki sorunlarda daha çok değinilen parametreler belirlenmiştir.

Tablo 4: İlköğretim Politikaları ile Hedeflenen Kriterleri Gösterir Belge Temelli Frekans Tablosu

	Belgeler	Yüzde	Yüzde (geçerli)
Eğitim kalitesini artıracak kurum görevlerinin belirlenmesi	6	46,15	46,15
Teknik ve teknolojik eğitim imkanlarının sunulması	4	30,77	30,77
Herkesin eşit eğitim imkanlarından yararlanması	4	30,77	30,77
Kaliteli, nitelikli, verimli eğitim sunulması	4	30,77	30,77
Her çocuğun (zorunlu) eğitim hakkının gerçekleştirilmesi	3	23,08	23,08
Öğrencinin kendi isteği doğrultusunda ders seçiminin sağlanması	3	23,08	23,08
Demokratik eğitim sisteminin ve katılımın sağlanması	3	23,08	23,08
İlgi ve yeteneğe yönelik eğitimin verilmesi	2	15,38	15,38
Çocukların her alanda gelişiminin sağlanması	2	15,38	15,38
Her çocuğun ücretsiz eğitimden faydalanması	2	15,38	15,38
Devlet eğitim desteği/yardıminin sağlanması	1	7,69	7,69
Eğitimde sürekliliğin sağlanması	1	7,69	7,69
Ayrımcılık karşıtı eğitimin benimsenmesi	1	7,69	7,69
Öğrenci başarısını artıracak ve değerlendirecek sınav sistemi	1	7,69	7,69
Anadilde eğitim imkânı	1	7,69	7,69
Kodlanmış BELGELER	13	100,00	100,00
Kodlanmamış BELGELER	0	0,00	-
ANALİZ EDİLEN BELGELER	13	100,00	-

Yapılan analizler sonucunda elde edilen frekans tablosuna göre ilköğretim politika hedeflerinde ağırlıklı olarak ‘eğitim kalitesini artıracak kurum görevlerinin belirlenmesi’ hedefi üzerinde durulmaktadır. İncelenen 13 belgeden 6 tanesinde kurum görevleri ayrıntılı olarak ifade edilmektedir. 13 belgeden 4 tanesinde teknik ve teknolojik eğitim imkanlarının sunulmasına, 4 tanesinde herkesin eşit eğitim imkanlarından yararlanmasına, 4 tanesinde kaliteli-nitelikli-verimli eğitimin sunulmasına, 3 belgede her çocuğun zorunlu eğitim hakkının gerçekleştirilmesine, 3 belgede öğrencinin kendi isteği doğrultusunda ders seçiminin sağlanmasına, 3 tanesinde demokratik eğitim sisteminin ve katılımın sağlanmasına, 2 tanesinde ilgi ve yeteneğe yönelik eğitimin verilmesine, 2 tanesinde çocukların her alanda gelişiminin sağlanmasına, 2 tanesinde her çocuğun ücretsiz eğitim imkanlarından yararlanmasına, 1’er adet belgelerde de devlet eğitim

desteği veya yardımının sağlanmasına, eğitimde sürekliliğin sağlanmasına, ayrımcılık karşıtı eğitimin benimsenmesine, öğrencinin başarısını artıracak ve değerlendirecek sınav sisteminin oluşturulmasına ve anadilde eğitim imkanının sağlanmasına değinilmiştir.

Tablo 5: Eğitim Sistemindeki Mevcut Sorunları Gösterir Belge Temelli Frekans Tablosu

	Belgeler	Yüzde	Yüzde (geçerli)
Bölgeler arası eğitim farklılığı	2	28,57	28,57
Ezberci ve öğretmen odaklı öğretim	2	28,57	28,57
Öğretmenlerin niteliklerinin sınırlı olması	1	14,29	14,29
Verimsiz okul ortamı	1	14,29	14,29
Verimsiz ders öğretim teknikleri	1	14,29	14,29
Öğretmenlerin iş yükünün fazla olması	1	14,29	14,29
Öğrenciler arası eşitsiz eğitim sunulması (yerli-yabancı)	1	14,29	14,29
Eksik okullaşma oranı	1	14,29	14,29
Sıklıkla değişen sınav sistemi ve zorunu eğitim sistemi	1	14,29	14,29
Yetersiz eğitim harcamaları	1	14,29	14,29
Öğrenci yeteneklerinin keşfedilememesi	1	14,29	14,29
Bilginin öğrenilememesi ve yaşama yansıtılamaması	1	14,29	14,29
Gelir dağılımı adaletsizliği	1	14,29	14,29
Ücretsiz eğitim kurumlarının ücret alması	1	14,29	14,29
Öğrencilerin saygı görmemesi	1	14,29	14,29
Kodlanmış BELGELER	7	100,00	100,00
Kodlanmamış BELGELER	0	0,00	-
ANALİZ EDİLEN BELGELER	7	100,00	-

Mevcut sorunlar dahilinde yapılan frekans tablosuna göre ise incelenen belgelerde en çok değinilen iki sorun bölgeler arası eğitim farklılığı ile ezberci ve öğretmen odaklı öğretimin verilmesidir. Bu iki sorun incelenen 7 belgeden farklı 2'şer belgede yer almaktadır. Bu sorunları takiben 1'er belgede değinilmek üzere öğretmenlerin niteliklerinin sınırlı olması, verimsiz okul ortamı, verimsiz ders öğretim teknikleri, öğretmenlerin iş yükünün fazla olması, öğrenciler arası eşitsiz eğitimin sunulması, eksik okullaşma oranı, sıklıkla değişen sınav sistemi ve zorunlu eğitim sistemi, yetersiz eğitim harcamaları, öğrenci yeteneklerinin keşfedilememesi, bilginin öğrenilememesi ve yaşama yansıtılamaması, gelir dağılımı adaletsizliği, ücretsiz eğitim kurumlarının ücret alması, öğrencilerin saygı görmemesi sorunları tespit edilmiştir.

Bu kapsamda mevcut sorunlar göz önüne alındığında uygulanan politikaların; sorunları çözmeye, eğitimin hedefler doğrultusunda sürdürülmesinde, çocukların eğitim sürecinde başarılı bir eğitimin verilmesinde yetersiz ve eksik kaldığı görülmektedir. Hedeflenen kriterler, eğitim

sistemindeki sorunları çözmeye yönelik tasarlanırsa da mevcut sorunlar hala varlığını sürdürmektedir.

Sonuç ve Öneriler

Kamu politikası hükümetler tarafından ilgili alanda vatandaşların talep ve istemleri doğrultusunda sorunların çözümü ve faaliyetlerin sürdürülmesi için oluşturulan politikalar. Kamu politikaları, araştırmacılar ve analistler tarafından süreç analizi modeli ile analiz edilmekte ve anlamlandırılmaktadır. Bu analizler ile politikaların sorun tespiti, gündeme taşınması, formüle edilmesi, yasalaşması, uygulanması ve değerlendirilmesi aşamalarının ayrıntılı, sistematik ve anlaşılır bir şekilde anlaşılması sağlanmaktadır.

Bu kapsamda bu çalışmada süreç analizi modelinden uygulama ve değerlendirme aşamaları ele alınmıştır. Bu aşamalardan uygulama aşamasında eğitim politikaları ve politikaların hedeflediği kriterler belirlenmiş, değerlendirme aşamasında ise eğitim sistemindeki sorunlar belirlenerek eğitim politikalarının sorunların çözümünde ne düzeyde yeterli olduğunun analizi yapılmıştır.

Analiz sonucunda, özellikle nitelikli, kaliteli, sürekli ve herkes için eşit eğitim sisteminin oluşturulması için uygulanan politikaların ardından bahsi geçen sorunların halen varlığını sürdürdüğü tespit edilmiştir. İlgili dökümanlardan elde edilen verilere göre herkes için sürekli, zorunlu eğitim politikaları uygulandığı halde ücret alan eğitim kurumlarının varlığının yanı sıra, okula gidemeyen çocukların da olduğu görülmektedir. Buna ilaveten, okula gidemeyen çocukların varlığı %100 okullaşma oranının gerçekleşmediğinin de bir göstergesidir. Öğrencilerin her alanda eşit şekilde eğitim imkanlarından yararlanması için uygulanan politikalara rağmen, bölgeler arası eğitim farklılıklarının ve öğrenciler arası eğitim seviyesi farklılığının halen bir sorun olarak varlığını sürdürdüğü, raporlarda yer alan can alıcı unsurlar arasındadır.

Ayrıca ilgili dökümanlardan elde edilen bilgilere göre, öğrencilerin performans, ilgi ve yetenekleri doğrultusunda eğitim politikalarına rağmen ezberci ve öğretmen merkezli eğitim sistemi halen devam etmektedir. Tüm bu sorunlar sonucunda öğrencilerin Netice itibarıyla, bu çalışmada ele alınan eğitim politikaları ve sorunların analizi sonucunda “eğitim alanında uygulanan politikaların, eğitim alanında yaşanan sorunlara çözüm geliştirmek ve bu sorunları ortadan kaldırmak adına etki düzeyinin yeterli olmadığı” savı desteklenmekte ve ispatlanmaktadır. Özellikle OECD ve Avrupa ülkeleriyle kıyaslandığında bu sorunların boyutu ve ciddiyeti daha çok göze çarpmaktadır.

Sonuç olarak Türkiye’de eğitim alanında uygulanan politikaların eğitim sistemindeki bazı temel sorunlara çözüm üretme noktasında yetersiz kaldığı ifade edilebilir. Bu sonucu, devam eden sorunların hala çözüme kavuşmamış olması da destekler niteliktedir. Bu doğrultuda konu ile ilgili daha fazla ve ayrıntılı sorun tespiti araştırmaları yapılmalı, eğitim politikaları analizleri gerçekleştirilmelidir. Alana ve bilgi birikimine katkı sunmak açısından konu ile ilgili akademik çalışmalar yapılmalıdır. Bunun yanında politika yapımcılar, eğitim alanında yaşanan sorunların çözümüne yönelik politikaları yeniden tasarlamalıdır. Bu politikalar, eğitim alanında yaşanan sorunlar ve gerekli olan düzenlemeler dikkate alınarak oluşturulmalıdır.

Kaynakça

1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu, 1924.

222 Sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu, 1961.

430 Sayılı Öğretim Birliği Kanunu, 1924.

652 Sayılı Millî Eğitim Bakanlığı'nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Karar Hükümünde Kararname.

Albayrak, H. (2019). Türkiye'nin Tarım Arazileri Politikası: Bir Kamu Politikası Süreç Analizi. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 29(2), 211-231.

Azaklı, H. (2017). *Eğitim Sistemimizde Sık Sık Değişen Sınav Sistemleri*. Hopam: <http://www.hopam.com/icerikdetay.php?iid=20095> adresinden alındı

Babaoğlu, C. (2017). Kamu Politikası Analizine Yönelik Kavramsal ve Kuramsal Bir Çerçeve. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 15(30), 511-532.

Çevik, H. H. (1998). Kamu Politikaları Analizi Çalışmaları Üzerine Türkiye Açısından Bir Değerlendirme. *Amme İdaresi Dergisi*, 31(2), 103-112.

Demir, F. (2011). Kamu Politikası ve Politika Analizi Çalışmalarının Teorik Çerçevesi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*(30), 107-120.

DPT. (2001-2005). Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı.

DPT. (2007-2013). Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı.

DPT. (2014-2018). Onuncu Beş Yıllık Kalkınma Programı.

Gürbüz, S., & Şahin, F. (2018). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri: Felsefe-Yöntem-Analiz* (5. Baskı b.). Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Karataş, Z. (2015). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. *Manevi Temelli Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 62-80.

Kaptı, A., & Alaç, A. E. (2018). Kamu Politikalarının Uygulama Aşaması. M. Z. Derleyenler: Mete Yıldız. içinde Adres Yayınları.

Korlu, Ö. (2019). *Bir Bakışta Eğitim 2019'a Göre Türkiye'de Eğitimin Durumu*. Eğitim Formu Girişimi.

Kulaç, O., & Çalhan, H. S. (2013). Bir Kamu Politikası Süreci Analizi: Millî Eğitim Bakanlığı ve Yükseköğretim Kurulu Yurtdışı Lisansüstü Bursları. *Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(10), 205-225.

Mamur Işıklı, Y. (2015). *Çocuk Gözüyle Türkiye'de Çocuk Hakları Sorunu* (1. Baskı b.). Ankara: Hegem Yayınları.

MEB. (2020). *Millî Eğitim İstatistikleri 2018-19*. Millî Eğitim Bakanlığı.

Millî Eğitim Bakanlığı . (2006-2010). 17. Millî Eğitim Şurası.

Millî Eğitim Bakanlığı. (2010-2014). 18. Millî Eğitim Şurası.

Millî Eğitim Bakanlığı. (2014-2018). 19. Millî Eğitim Şurası.

Millî Eğitim Bakanlığı. (2019). *PISA 2018 Türkiye Ön Raporu*. Ankara: MEB.

Millî Eğitim Bakanlığı Okulöncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Çocuk Kulüpleri Yönergesi. (2014).

Millî Eğitim Bakanlığı Okulöncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliği. (2014). Resmi Gazete Sayısı: 29072.

Türk Eğitim Derneği. (2019). *TALIS 2018 Sonuçları ve Türkiye Üzerine Değerlendirmeler*. (E. Karip, Dü.) Ankara: Türk Eğitim Derneği.

Türkiye Cumhuriyeti 1982 Anayasası, 1982

Usta, A. (2013). Kamu Politikaları Analizine Kuramsal Bir Bakış. *Yasama Dergisi*(24), 78-102.

Yeşil, R., & Şahan, E. (2015). Öğretmen Adaylarının Türk Eğitim Sisteminin En Önemli Sorun, Neden ve Çözüm Yollarına İlişkin Algıları. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16(3), 123-143.

Yıldız, M., & Sobacı, M. Z. (2013). Kamu Politikası ve Kamu Politikası Analizi Genel Bir Çerçeve. M. Z. Derleyenler: Mete Yıldız içinde, *Kamu Politikası: Kuram ve Uygulama* (s. 14-43). Adres Yayınları.

Ekler

Ek 1: Belgelerin Temsil Ettiği İlgili Mevzuatı, Raporları ve Akademik Çalışmaları Gösterir Tablo

Belge Adı	İlgili Mevzuat, Rapor veya Akademik Çalışma
Belge 1	T.C. Anayasası
Belge 2	Milli Eğitim Temel Kanunu
Belge 3	İlköğretim Kurumları Yönetmeliği
Belge 4	222 Sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu
Belge 5	652 Sayılı Milli Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname
Belge 6	MEB Okulöncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliği
Belge 7	Çocuk kulüpleri Yönergesi
Belge 8	17. Milli Eğitim Şurası
Belge 9	18. Milli Eğitim Şurası
Belge 10	19. Milli Eğitim Şurası
Belge 11	Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı
Belge 12	Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı
Belge 13	Onuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı
Belge 14	MEB Milli Eğitim İstatistikleri
Belge 15	Bir Bakışta Eğitim 2019 Raporu
Belge 16	TALIS Raporu
Belge 17	PISA Raporu
Belge 18	Azaklı, H. (2017). <i>Eğitim Sistemimizde Sık Sık Değişen Sınav Sistemleri</i>
Belge 19	Yeşil, R., & Şahan, E. (2015). <i>Öğretmen Adaylarının Türk Eğitim Sisteminin En Önemli Sorun, Neden ve Çözüm Yollarına İlişkin Algıları.</i>
Belge 20	Mamur Işıkçı, Y. (2015). <i>Çocuk Gözüyle Türkiye'de Çocuk Hakları Sorunu</i>